

*Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет*

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

*Тема «Вплив карантинних обмежень на господарську діяльність
підприємства»*

*Спеціальність 051 «Економіка»
Освітня програма 6.051.00.06 «Економіка і бізнес»*

Завідувач кафедри: _____/О.І. Карінцева/

Керівник роботи: _____/О.І. Карпіщенко/

Виконавець: _____/Є. Б. Ганжа/

Група: _____ Епн -71

Суми 2021

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 26с., 5 рис., 1 додаток, 12 джерел.

Мета роботи – визначення впливу карантинних обмежень на підприємство.

Об’єкт дослідження – мале підприємство та державний банк України (Приват).

Предмет дослідження – чинники що мають вплив на посткарантинні наслідки.

Методи дослідження – аналітичний, пошуковий, порівняльний.

Ключові слова: ФОП, КАРАНТИН, НАСЛІДОК, ОБМЕЖЕННЯ, ДОСЛІДЖЕННЯ, АНАЛІЗ.

Вступ

Всесвітня організація охорони здоров'я 11 березня 2020 року оголосила пандемію у зв'язку з поширенням у світі коронавіруса COVID-19. З метою запобігання поширенню COVID-19 в Україні був оголошений карантин, який передбачає серед іншого закриття кордонів, припинення авіа-, залізничного, автобусного міжміського та міжобласного сполучення, обмеження роботи громадського транспорту в містах, скасування масових заходів, закриття навчальних закладів, припинення роботи суб'єктів господарювання, яка передбачає прийом відвідувачів, в тому числі підприємств громадського харчування (ресторанів, кафе і т.п.), торгово-розважальних центрів, інших установ розважальної діяльності, фітнес-центрів, закладів культури, торговельного та побутового обслуговування населення, крім роздрібної торгівлі продуктами харчування, пальним, засобами гігієни, лікарськими засобами та виробами медичного призначення, засобами зв'язку, здійснення банківської та страхової діяльності. Держорганам і органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям рекомендовано перейти на позмінний або віддалений режим роботи.

Очевидно, що такі масштабні заходи роблять серйозний негативний вплив на діяльність практично кожного бізнесу (де-факто багато підприємств, перш за все зі сфери послуг, просто припинили роботу через неможливість перейти в онлайн), а їх вплив на економіку країни в цілому навіть в найоптимістичніших прогнозах оцінюють як колосальні втрати. Держава ж поки що обмежилася короткостроковими податковими послабленнями.

1. Карантинні обмеження в Україні

1.1 Вплив карантину на бізнес у 2020 році.

Використано дані з ресурсів[1,2,3]

Третього березня в Україні було підтверджено перший випадок захворювання, через тиждень, 11 березня, в країні запроваджують перший етап карантинних обмежень.

А вже 25 березня введено надзвичайний стан в Україні та введено локдаун, що стає неприємним сюрпризом для багатьох підприємців України. Працюють лише заклади торгівлі продуктами та найнеобхіднішими групами товарів.

Найулюбленіша форма підприємницької діяльності українців — фізична особа-підприємець (ФОП), тож розпочнемо з неї. У 2020 році в Україні зареєстрували 247,5 тисячі ФОПів, що майже на 5% менше, ніж роком раніше.

Найбільше ФОПів реєстрували в лютому 2020-го, а найменше — у квітні, тобто саме після запровадження локдауну. Тоді зареєструвалися 8 549 підприємців, що є найнижчим показником за останні 4 роки. Проте українці, схоже, швидко пристосувалися до нових реалій, і вже наступними місяцями таких провалів не було.

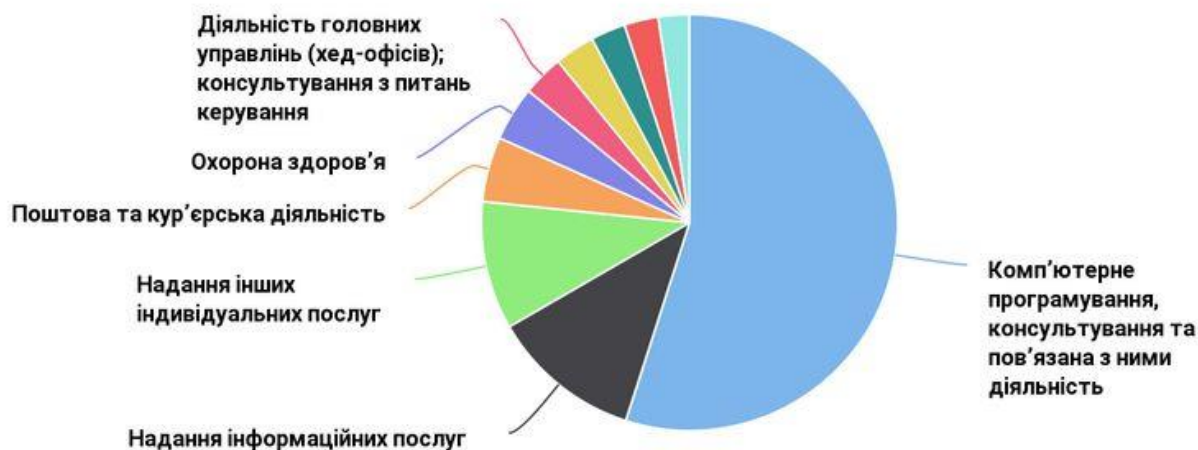
Рисунок 1. Відкриття та закриття ФОПів в Україні

Деякі сфери, навпаки, виграли від «закриття» країни. Насамперед йдеться про сервіси доставки, а такі компанії часто оформлюють своїх працівників як ФОПів. Цей сегмент зростав і раніше, але минулого року розвивався найбільшими темпами.

Якщо у 2017 році їхня частка становила близько 1,3%, то у 2019-му — понад 5% від роздрібного товарообігу. За 2020 рік загальна ємність ринку продуктової доставки може скласти до 50 мільярдів гривень

Кур'єри, про яких вже згадували, додали 2,8 тисячі ФОПів, або 353%. Кількісно найбільше стало «айтішників», яким зручно працювати віддалено.

Топ-фоп, що збільшилися за рік пандемії

© 2021 Опендатабот — відкриті дані

Рисунок 2. Різновид новозареєстрованих ФОПів

У порівнянні з 2019 роком у 2020-му закрились на 16% більше ФОПів — 232 тисячі проти 199,8 тисячі. Близько 10% від усіх закритих ФОПів припали на Київ.

Хоч традиційно за кількістю закриттів лідирує грудень (26,7 тисячі), липень майже не відстає — понад 23 тисячі. Аналітики YouControl вказують, що така відкладена динаміка — вплив першого весняного локдауну, бо процедура закриття потребує часу.

Дані «Опендатабот» демонструють вплив пандемії — скоротилися сфери авіаційного транспорту та тимчасового розміщування, адже люди менше подорожували. А найбільше скорочення було серед складських ФОПів та оптової торгівлі.

Топ-фоп, що найбільше закрилися за рік пандемії

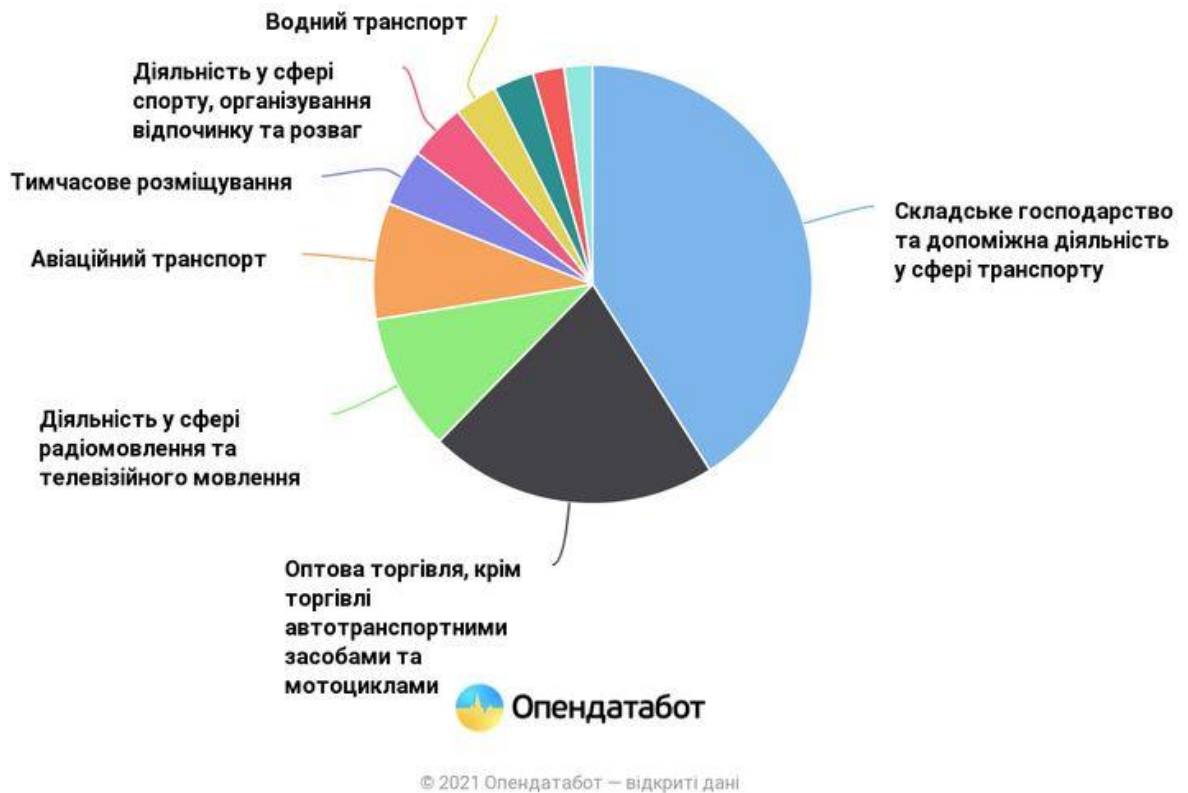

Рисунок 3. Різновиди закритих ФОПів

Вплинула й податкова система: навіть якщо ФОП — «сплячий», тобто не отримує доходу, платити ЄСВ все одно треба. Його розмір залежить від мінімальної зарплати, яку влада суттєво підвищила. Наприклад, зараз за один місяць ФОП має сплатити 1320 гривень. Тому підприємці й вирішують закритися до «кращих часів», а не платити податки за час «простою».

Але до закриття ФОПів призводив не тільки локдаун. Минулого року підприємці очікували на низку законодавчих нововведень, які ними сприймаються вкрай болісно — запровадження касових апаратів та обов'язкове подання документації на весь товар. Зрештою ці вимоги відтермінували, але зробили це аж у грудні.

Можна підсумувати, що падіння через карантин було далеко не таким, як очікували самі підприємці (що закриються понад 50%). Та й майже 2 мільйони наявних ФОПів (станом на початок 2021-го) не дозволяють казати про кризу малого підприємництва.

За даними YouControl, за 2020 рік в Україні зареєстрували майже 54 тисячі нових юридичних осіб, тоді як у докарантинному 2019-му — 67,5 тисячі. Тобто менше на 20%.

Найбільше бізнесів відкрили у столиці — понад 15,5 тисячі. Далі із серйозним відривом йдуть «традиційні центри бізнесу»: Дніпропетровська, Одеська, Львівська, Харківська та Київська області. У цих регіонах зареєстрували майже 18 тисяч підприємств. Аутсайдером є Луганщина з менш як 500.

З великим відривом найпопулярнішими галузями стали «комплексне обслуговування об'єктів» та «неспеціалізована оптова торгівля» — 3 481 та 3 243 відповідно.

Рисунок 4. Популярність галузей 2020 року серед юр.осіб

Якщо розглядати всю оптову торгівлю (тобто спеціалізовану й неспеціалізовану), то вона вже не вперше серед лідерів — у 2016-2018 роках частка такого бізнесу зросла з 25% до 33%. Але у 2020-му відсоток знизився до майже 20. Вище ми вже згадували, що й серед ФОПів оптова торгівля скоротилась.

Експерти зазначають, що на це могли вплинути коронавірусні обмеження, коли бізнес не був впевнений у гарантованому виході на ринок, і через це обирав менш динамічні, а тому й менш залежні від карантину бізнеси. Зокрема вантажоперевезення, логістику, оренду та будівництво нерухомості.

Попри негативні очікування, в кризовому 2020 році закрились трохи більше ніж 10 тисяч підприємств — це на третину менше, ніж у докризовому 2019-му.

1.2 Вплив обмежень на бізнес. Обмеження продажів.

Згідно з даними дослідження Союзу українських підприємців (СУП) і Ukrainian Marketing Group, 29% українських компаній тимчасово зупинили діяльність на період весняного карантину, а 6% взагалі закрили свій бізнес. Третина власників мікробізнесу заявили про падіння доходів на 90-100% з початку карантину. Їм довелося звільнити 50% штату.

За весь час дії карантинних обмежень (з березня) оборот ресторанів впав на 81%. За літо ресторанний бізнес відновився, але з жовтня доходи знову стали падати, йдеться в дослідженні Poster.

Немає хороших результатів для бізнесу і після двотижневого локдауна в січні 2021 року. Наприклад, в Харкові малий і середній бізнес втратили близько 25% прибутку через локдауна, повідомив президент Асоціації приватних роботодавців в Харківській області Олександр Чумак. Згідно з опитуванням Європейської бізнес-асоціації (ЄБА) серед малих підприємців

62% не бачили сенсу в січневому локдауне. 22% респондентів змушені були відправити своїх співробітників у неоплачувану відпустку, ще 13% - скоротили зарплату, 10% - скоротили штат, а 9% вирішили закрити бізнес.

Питання викликав і так званий «шкарпетковий карантин»: підприємці не розуміли, як потрібно працювати за день до введення локдауна через заборону на продаж деяких товарів. «Таким чином, за день до локдауна бізнес не розуміє, за якими правилами йому все ж доведеться працювати. Більш того, бізнес повинен за один день провести інвентаризацію продукції, щоб розуміти, що прибрати, а що залишати на полицях. Якщо ж на полиці виявиться товар, який не буде продане, то штраф становитиме 17 тис. Грн», - відзначили в ЄБА.

Вдарив по бізнесу і карантин «вихідного дня». Ресторани, бари і кінотеатри через карантин «вихідного дня» втрачають майже половину виручки, яку вони не зможуть компенсувати в інший час. За даними Opendatabot, тільки за 14-15 листопада 2020 року в умовах карантину «вихідного дня» українські заклади громадського харчування втратили 27% свого обороту. А пандемія і не думає закінчуватися: Європа і світ підсилюють карантин через нових штамів коронавірусу. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) Economic Outlook теж погіршила свої прогнози на 2021 рік. Особливо сильно ВВП знизиться в країнах Європи. Сумні прогнози зберуться як мінімум до тих пір, поки в світі не почнеться масова вакцинація проти коронавірусу.

2. Вплив карантинних обмежень на реальне підприємство.

2.1. Загальні дані підприємства

В даному розділі використано джерела [1,4,5,6]

За основу досліджень візьмемо підприємство ДП ТОВ "СНУП" "КАФЕ" "ТЕТЯНА" з кодом ЄДРПОУ 21125013

Дата реєстрації – 20,07,2000

Форма власності – недержавна власність (дочірнє підприємство)

Власник (кінцевий бенефіціар – Шептун Тетяна Юріївна

Статутний капітал – 1 885 000, 00 грн

Види діяльності : основний 56.10 Діяльність ресторанів.

Додаткові 68,20; 47,11; 96,09

Статус – не перебуває в стані припинення (офіційно)

2.2. Загальний стан справ за часи існування

ДОЧІРНЄ ПІДПРИЄМСТВО ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ СНУП КАФЕ ТЕТЯНА володіє правом на власність території загальною площею 4000 м2 за адресою проспект Михайла Лушпи, 13. На 1 поверсі розміщено кафе «Закусочна» , вбиральні, топкова, 4 кабінети та 2 холодильні камери, роздягальню, душ, та вбиральню та роздягальню ресторану. На 2 поверсі ресторан площею 350 м2, кухня (4 цехи), бар , банкетна зала, 3 кабінети. Також наявний стаціонарний літній майданчик добудований 2004 року та парковку на 20 паркомісць.

За двадцятирічний період існування стан справ даного підприємства бував доволі різним від прогресивного зростання (2005-2012) років, до критичного (2017,2020-2021)

Прогресивний стан справ 2005-2012 років обумовлений добудовою літнього майданчику та малою кількістю конкуренції в мікрорайоні.

На момент даного періоду штат всього закладу був близько 30 людей (4 бухгалтери, 5 кухарів, 4 продавців кафе, бармен, мийник посуду, діджей, 7 офіціантів, прибиральниця територій, прасувальниця, гардеробник, адміністратор, водій)

Критичним стан справ 2017 року став через надмірне насичення закладів подібних типів в місті, пропозиція перевищувала попит. Після ремонту кафе і ресторану з початку 2018 на 3 місяці заклад припинив свою роботу.

Але робота ресторану припинялась на літні періоди, коли кількість замовлень була мінімальною.

Штат зменшився з 30 людей до 13 людей

(4 продавці кафе, бармен, 3 кухарі, офіціант, бухгалтер, гардеробник, прибиральниця територій, мийник посуду(за необхідністю)

З настанням карантинних обмежень заклад зачинився на період 2,5 місяці з середини березня до кінця травня, вимушено відправивши співробітників спочатку у відпустку, а згодом у відпустку за свій рахунок.

Після виходу з весняного локдауну стан справ не особливо покращився, через економічну виснаженість населення країни.

Настав період роботи в «повний нуль», тобто доходу ледве вистачало на закупівлю необхідних продуктів, заробітну плату та плату на комунальні платежі.

Ресторан почав роботу тільки на замовлення, в інший час персонал ресторану працював на 1 поверсі.

Штат зменшився додатково.

(4 продавців, 3 кухарі, бухгалтер, прибиральник території)

Перед введенням січневого локдауну було вирішено припинити роботу з 1 лютого фактично, через нерентабельність закладу протягом довгого періоду часу. Приміщення виставлено на продаж.

2.3. Вплив COVID-19 на Приват банк.

Річний звіт – Додаток А

Ситуація з пандемією негативно вплинула також на зовнішню торгівлю України, ускладнила залучення фінансування та призвела до подальшої девальвації національної валюти по відношенню до основних валют. Протягом 2020 року офіційний обмінний курс гривні до долара США Національного банку України знизився на 19% (з 23,6862 гривень за долар США на 1 січня 2020 року до 28,2746 гривень за долар США на 31 грудня 2020 року). Крім того, у березні-червні 2020 року Правлінням Національного банку України було ухвалено низку рішень щодо зниження облікової ставки до 10% річних з 13 березня 2020 року, до 8% річних з 24 квітня 2020 року, та до 6% річних з 12 червня 2020 року.

Таким чином, Національний банк продовжував пом'якшення монетарної політики та підтримання економіки в Україні в умовах

охолодження світової економіки. У третьому кварталі економіка почала зростати завдяки високому внутрішньому попиту та сприятливій ситуації на ключових ринках українського експорту. На відміну від попередніх криз цього разу вдалося уникнути нестабільності валютного ринку, рівень резервів НБУ гарантує здатність центрального банку вчасно реагувати на можливі виклики в майбутньому. Традиційним ризиком для економіки та фіскальної сфери є повільний прогрес у співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. Без такої співпраці складно буде зберігати неперервний доступ до світових ринків боргового капіталу та залучати прямі іноземні інвестиції.

Реальний сектор також відновлюється від COVID кризи. Хоча динаміка галузей нерівномірна, корпоративний сегмент в цілому виявся стійким. Якість корпоративних портфелів банків не погіршилась суттєво. Споживче кредитування суттєво уповільнилося з розгортанням кризи – зменшилися як попит, так і пропозиція на ринку. У цьому сегменті протягом другого кварталу відбувся суттєвий приріст обсягів прострочення, а тому деякі банки реструктуризували незабезпечені споживчі кредити в значних обсягах. Протягом кризи не відбулося перетікання клієнтів із банків до небанківських кредиторів, що свідчить про досить стійку сегментацію клієнтів-позичальників. Обсяг кредитування малого та середнього бізнесу зростає навіть в умовах COVID кризи. Зниження вартості запозичень та державна програма компенсації відсоткових ставок створили умови для зростання кредитування малих підприємств. Розвитку кредитування надалі сприятиме зниження кредитних ставок.

Починаючи з 2020 року банківська система працює з однозначними процентними ставками за депозитами. Інфляція протягом року

залишалася низькою, а монетарна політика стимулюючою. В 2020 році ставки за вкладами та активами є найнижчими в історії українського банківського сектору. Український банківський сектор залишається високоприбутковим завдяки стійкості операційних прибутків та відсутності значних кредитних втрат. Чисті комісійні доходи лише тимчасово знизилися на піку кризи, проте стрімко відновилися в подальші місяці. Чисті процентні доходи зростали завдяки збереженню високого процентного спреду – протягом року ставки за активами та зобов'язаннями знижувалися паралельно. Водночас звуження спреду в середньостроковій перспективі неминуче. Це ключовий ризик для прибутковості банків у наступні роки. Економіки торговельних партнерів та світова торгівля відновлюються після спричиненої COVID кризи першого півріччя, проте ризики нового спаду через другу хвилю пандемії високі, із жовтня 2020 року у світі знову почала зростати кількість нових діагностованих випадків зараження. Ціни на сировинні товари та фінансові активи зростають до докризового рівня. Значною мірою цьому сприяють уряди і центробанки багатьох країн та міжнародних фінансових організацій («МФО»), які продовжують стимулювати відновлення фіскальними та монетарними засобами. Зі свого боку, МВФ із березня ухвалив фінансову допомогу 83 країнам для подолання економічних наслідків коронавірусу. Зокрема для України призначено 5 мільярдів долларів у вигляді інструменту стенд-бай на 18 місяців для подолання наслідків COVID та збереження реформ шляхом покриття дефіциту платіжного балансу та бюджету. Наразі отримано тільки меншу частину цієї суми через повільний прогрес у виконанні Україною взятих на себе зобов'язань.

Основним ризиком на найближчий час залишається подальше розгортання пандемії. Зросли юридичні ризики в зв'язку зі скасуванням узгоджених з МФО антикорупційних реформ. Прямі геополітичні ризики змінилися несуттєво.

Незважаючи на це, у грудні 2020 року Рейтингове агентство Moody's Investors Service ("Moody's") підвищило рейтинг ПриватБанку за довгостроковими депозитами в іноземній валюті до В3 з Саа1. Рейтинг ПриватБанку за довгостроковими депозитами в іноземній валюті тепер відповідає рейтингу України (поточний В3 стабільний)

3. Загальний вплив на дрібні підприємства та всеукраїнські акціонерні товариства.

3.1. ВВП при карантині.

В данному розділі використано джерела[6.7.8.9.10]

Теорія про те, що карантин рятує життя, але вбиває економіку, підтвердилася в Україні. Період, коли діяли найбільш жорсткі обмеження, квітень 2020 року, став чорним днем для багатьох галузей та бізнесів.

У якихось сегментах квітнева статистика жахлива, галузі працюють на 10-15% своєї звичайної потужності, десь падіння не настільки відчутне. Загальні ж втрати лише за місяць жорсткого карантину дуже великі.

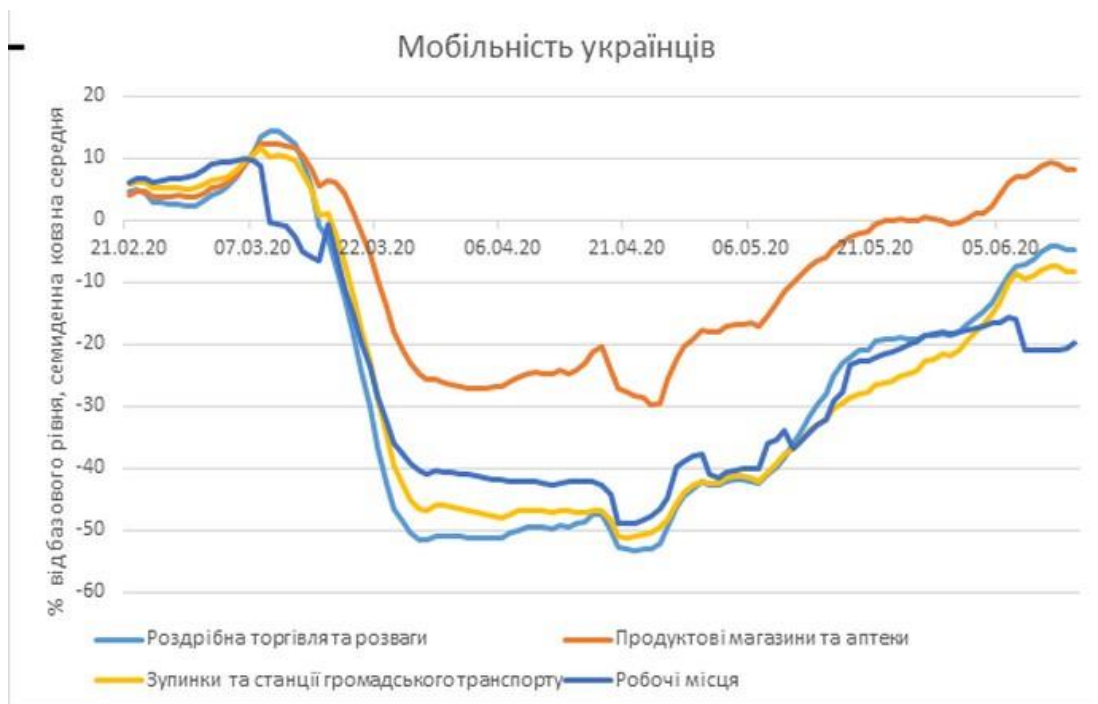

Рисунок 5 Скорочення звичайних пересувань

Було втрачено третину роздрібного товарообороту, десяту частину промислового виробництва. При цьому в інвестиційних товарах та переробній промисловості ситуація набагато гірша, ніж у споживчих товарах короткого використання та енергії.

Зупинилася робота пасажирського автомобільного транспорту, авіація, залізничні пасажирські перевезення. Вантажообіг постраждав менше, але також суттєво, втративши 20-30% докризових обсягів.

Працівників постраждалих галузей або звільнили, або відправили в неоплачувані відпустки. Фонд оплати праці в авіації та готельно-ресторанному бізнесі скоротився наполовину до рівня квітня 2019 року, у більшості інших галузей скорочення становило 5-15%.

Офіційні показники безробіття не повною мірою відображають ці тенденції. Ймовірна причина – ринок праці більш інерційний, ніж інші ринки, і звільнення та звернення за допомогою з безробіття відбуваються не миттєво, як у США.

Однак ситуація в секторах з неформальною зайнятістю може суттєво відрізнятись: таких працівників легше звільнити чи не виплатити їм зарплату, а також замінити іншими, коли ситуація покращиться.

Додає проблем закриття громадського транспорту, яким користувалися в основному незаможні українці. Закриття шкіл та садочків відрізало від ринку праці жінок з дітьми. "Карантин для бідних" вдарив по найменш захищених.

У 2020 році реальний ВВП скоротився на 4% у річному вимірі після зростання на 3,2% у 2019 році. Основними чинниками падіння ВВП у 2020 році стали карантинні обмеження, запроваджені в Україні та у світі у відповідь на поширення COVID-19, а також зниження внутрішнього попиту, передусім інвестиційного, через пов'язану з пандемією невизначеність.

Фактичний показник ВВП практично відповідав оцінці Національного банку, опублікованій в Інфляційному звіті за січень 2021 року (4,4%). Менше падіння економіки у IV кварталі, ніж очікував регулятор, було зумовлене поліпшенням показників низки секторів (будівництва, промисловості, торгівлі) у грудні 2020 року.

Українська економіка виявилася більш стійкою до поточної кризи порівняно із попередніми. Коронакриза не супроводжувалася стрімкою девальвацією та інфляцією, а падіння реального ВВП виявилось не таким суттєвим, як очікувалося на початку кризи.

Найглибшим було скорочення економіки у II кварталі (на 11,2% р/р) унаслідок жорстких карантинних обмежень. Але вже у другому півріччі економіка почала доволі швидко відновлюватися й практично сягнула докризового рівня у IV кварталі 2020 року.

Упродовж всього минулого року спостерігалось суттєве зменшення валового нагромадження основного капіталу (24,4% р/р) майже в усіх видах діяльності. На скорочення інвестицій вплинуло погіршення ділових очікувань підприємств через поширення захворюваності й невизначеність стосовно розвитку пандемії, а також невирішені питання в сфері альтернативної енергетики.

Суттєве зростання капітальних інвестицій продемонстрували лише пошта та кур'єрська діяльність унаслідок розвитку служб доставки та онлайн-торгівлі. Споживання домогосподарств за підсумками року збільшилося на 1,6%, попри глибоке падіння у II кварталі.

Пожвавленню споживчого попиту в другому півріччі 2020 року сприяли пом'якшення карантинних обмежень, відновлення зростання доходів громадян, у тому числі завдяки програмам соціальної підтримки уряду, та переорієнтація на внутрішній туризм. При цьому споживання у державному секторі протягом більшої частини 2020 року скорочувалося (в цілому за рік – на 3%). Втім, наприкінці року воно надало підтримку економіці завдяки надолуженню виконання видатків бюджету.

Падіння ВВП також пом'якшила державна підтримка економіки. Нарощення бюджетних витрат на дорожню інфраструктуру, медицину і оборону сприяло

покращенню показників діяльності в низці секторів: будівництві, державному управлінні, обороні та охороні здоров'я

На початку 2021 року відновлення економіки стримуватимуть погіршення епідемічної ситуації та посилення карантинних обмежень як в Україні, так і у світі. Додатковий негативний вплив матимуть несприятливі погодні умови в січні та лютому.

Як повідомляв Укрінформ, заступник голови Офісу Президента Юлія Свириденко повідомляла, що у 2021 році очікується зростання ВВП на 5,1%. За прогнозами Мінекономіки, зростання валового внутрішнього продукту цього року становитиме 4,6%.

3.2. Чи можливе існування середнього бізнесу після карантину

За даними Державної служби статистики України, станом на 2019 рік в Україні було зареєстровано близько 18 тисяч суб'єктів середнього підприємництва, що складало 0,9% від загального показника суб'єктів господарювання (решта – за великим та малим підприємництвом). Оскільки середній бізнес так чи інакше представлений у більшості галузей економіки, у даному дослідженні зупинимося саме на тих галузях, у яких частка середнього підприємництва є особливо значущою.

Класифікація суб'єктів господарювання за їхнім розміром має сенс для статистичних потреб або потреб оподаткування. Натомість оцінка посткарантинного майбутнього для всього середнього бізнесу загалом є недоцільною, оскільки відповідні суб'єкти господарювання здійснюють економічну діяльність у найрізноманітніших галузях, які відмінно реагували на епідемію COVID-19. Набагато ефективнішим є розгляд окремих галузей середнього підприємництва. З цією метою виокремлюємо кілька груп таких галузей: ті, на які карантин здійснює позитивний вплив; ті, що зазнають збитків; ті, на які епідемія не має значного впливу.

Види економічної діяльності, у яких суб'єкти середнього підприємництва не зазнали суттєвого впливу пандемії. Це ті види економічної діяльності, для яких карантин не належить до ключових чинників, що можуть вплинути на їхнє становище.

Виробництво зброї та боєприпасів. Понад третина (37,1%) підприємств, зареєстрованих у даній галузі, належить до суб'єктів середнього підприємництва.

Добувна промисловість і розроблення кар'єрів – середній бізнес становить 13,9% зареєстрованих підприємств цього виду економічної діяльності, зокрема у галузі добування сирової нафти та природного газу – 19,8%; добування піску, гравію, глини і каоліну – 18,4%.

Металургійне виробництво – суб'єкти середнього підприємництва нараховують 14,2% зареєстрованих суб'єктів господарювання, зокрема у виробництві дорогоцінних та інших кольорових металів – 26,6%; у виробництві чавуну, сталі та феросплавів – 20%.

Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення – частка підприємств середнього бізнесу складає 12,4%.

Машинобудування (суб'єкти середнього підприємництва складають 10,2% від зареєстрованих суб'єктів у галузі).

Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів – у цій галузі частка зареєстрованих суб'єктів середнього підприємництва складає 6,5%, зокрема у виробництві м'яса свійської птиці – 24,5%; виробництві тютюнових виробів – 20%; виробництві молочних продуктів – 17,5%; виробництві напоїв – 10,8%; переробленні та консервуванні фруктів і овочів – 8,9%.

Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство. У цьому виді діяльності частка середнього бізнесу у 2019 році становила 3%, досягаючи в окремих галузях вищих показників: розведення великої рогатої

худоби молочних порід (20,9%), лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві (14,2%), вирощування винограду (7,8%), вирощування рису (6,7%) тощо.

Вища освіта – частка суб'єктів середнього підприємництва 13,8%. Види економічної діяльності, у яких суб'єкти середнього підприємництва зазнали негативного впливу.

Функціонування театральних і концертних залів. 16,7% суб'єктів господарювання цієї галузі є середнім бізнесом.

Авіаційний транспорт. Частка суб'єктів середнього підприємництва складає 14,2%, зокрема у більш вразливому пасажирському авіаційному транспорті – 12,8%. Види економічної діяльності, у яких суб'єкти середнього підприємництва зазнали позитивного впливу.

Діяльність закладів охорони здоров'я. Частка суб'єктів середнього підприємництва – 61%. Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів. Частка підприємств середнього бізнесу в цій галузі складає 20,5%.

Страховання. 13% суб'єктів господарювання, які надають послуги зі страхування відносяться до середнього підприємництва.

ВИСНОВКИ

Якими ж є наслідки COVID-19 для економіки та бізнесу? Чому взагалі аналізувати вплив пандемії та карантинних заходів на глобальні ланцюги постачання та ефективність виробництва? Усе просто: спалах коронавірусу не тільки змінив нашу повсякденну рутину, а й перевернув економічні реалії з ніг до голови. Це перевірка на стійкість та гнучкість, яку пройшли далеко не всі учасники ринку. Тепер ключовими вимогами стали безпека споживачів та здатність до переформатування, що тягнуть за собою додаткове фінансування та організаційні зміни.

Деякі галузі зазнали колосального удару. Туризм, ресторанний та розважальний бізнес – це ті заклади, які в умовах локдауну та жорстких карантинних обмежень знайшли креативні рішення відновлення попиту на їхні послуги, змогли залишитись на плаву. До таких рішень входили як зміна меню, налаштування безпечної та зручної доставки та створення віртуальної варіації ресторану, так і більш традиційні рішення – скорочення персоналу та закриття філій.

Безперечно, були компанії, які змогли перевести діяльність у режим віддаленої роботи та ефективно організувати комунікацію. Але розглядаючи труднощі, які пандемія принесла логістиці - затримки в поставках і псування вантажів, то просте встановлення Zoom та проведення зборів раз на тиждень не покращили б ситуацію з дисбалансом вантажопотоків та документаційною тяганиною, яка виникла через закриття офісів. Проте був вихід і з такої, на перший погляд, скрутної ситуації. У цьому допомогли взаємодія учасників ланцюга постачань, спілкування з клієнтами та спеціальні умови договорів. Таким чином, адаптувавшись до наявних реалій, деякі компанії змогли утримати клієнтів та забезпечити стабільну роботу.

Впевнений, що пандемія не мине безслідно, а внесе (та вже вносить) зміни у функціонування економіки, дасть поштовх до розвитку нових способів та інструментів, значною мірою вплине на бізнес та повсякденне життя людей.

Незважаючи на те що карантин є тимчасовим, його наслідки будуть відчутними ще доволі довго.

Таким чином, середній бізнес, представлений в галузях добувної та обробної промисловості, сільського господарства та сфери розваг, постраждає найбільше. Натомість залишаться у виграві ті підприємства, які надають медичні послуги або ж виробляють основні фармацевтичні продукти та препарати, а також середній бізнес, представлений у сфері страхування. Тому важко оцінити вплив пандемії на середній бізнес, адже його важко назвати однорідним.

Ще одним важливим питанням стала державна підтримка ринку. Умови торгівлі, та й сама її структура змінились. Ні бізнес, ні споживачі не мали конкретного плану дій, а тому на перший план вийшла необхідність впровадження інструментів підтримки з боку держави. Чи отримав український бізнес бажану допомогу? У цій аналітичній довідці ми проаналізували закони складені, щоб допомогти утриматися малому та середньому бізнесу на плаву.

Закон "Про соціальну підтримку застрахованих осіб та суб'єктів господарювання..." заклав основи для забезпечення захисту здоров'я працівників. Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України..." ввів належні норми до податкового регулювання діяльності бізнесу після виходу з карантину. Закон "Про внесення змін до статті 28 Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік" передбачив надання матеріальної допомоги певним групам суб'єктів господарювання, хоч і одноразової.

З одного боку, прийняті закони дали саме те рятувальне коло, яке б могло певним чином врятувати бізнес від краху, проте з іншого боку, правові зміни внесли лише поверхневу коректуру, яка навряд чи матиме вагу в довгостроковій перспективі. Попри всі суперечливі питання, однозначним залишається тільки одне – світовий ринок змінився внаслідок пандемії й не

повернеться в минулий формат. Лише адаптувавшись до нових реалій, бізнес зможе отримувати прибуток. Спалах коронавірусу мав не лише негативний ефект на глобальну торгівлю, але й відкрив нові можливості та простори для розвитку, звернувши увагу людства на ті питання, які раніше не піднімались. Ланцюги поставок відновлюються, торгівля набирає темп, а технології розвиваються навіть швидше, ніж раніше. Без сумніву, криза стала драйвером суттєвих трансформацій, та спричинить ще більше змін у майбутньому

Список джерел.

1. <https://youcontrol.com.ua>
2. <https://opendatabot.ua/ru>
3. <https://sup.org.ua/uk>
4. <https://usr.minjust.gov.ua>
5. <https://privatbank.ua/ru/cpa/pidsumky>
6. Показники діяльності суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва - Переглянути за адресою:
<http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Закон України "Про соціальну підтримку застрахованих осіб та суб'єктів господарювання на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID19, спричиненої коронавірусом SARS-Co V-2".
8. . Новинний центр Верховної Ради України. Переглянути за адресою:
<https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/200484.html>
9. Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо соціальної підтримки платників податків на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-Co V-2"
10. Закон України "Про внесення змін до статті 28 Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік".
11. <https://www.ukrinform.ua>
12. <https://www.bbc.com>
13. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством : підручник / Л. О. Лігоненко. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. –
14. Чернявский А. Д. Антикризисное управление : учеб. пособие / А. Д. Чернявский. – Киев : МАУП, 2000. – 208 с.